

Liperi

Liperin kunnan osallisuusmalli ja
osallisuussuunnitelma vuodelle 2020-2021

Sisälllys

.....	
Liperin kunnan osallisuusmalli ja osallisuussuunnitelma vuodelle 2020-2021.....	2
Osallisuuden tavoitteet	3
Osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollistavia työkaluja	3
Kuntalaisosallisuuden mahdollisuuksia.....	3
Liperin kuntastrategian painopisteet osallisuudessa	3
Osallisuusmallit	4
Osallisuuden johtaminen	6
Kuntastrategia ja talousarvio ohjaavat	6
Vapaaehtoistyön toimintamalli.....	6
Osallisuustyö palvelualueilla	6
Osallistuva budjetointi	7
Osallisuussuunnitelma vuodelle 2020-2021	8
Vuosien 2020-2021 painopisteet	8
Konkreettiset toimenpide ehdotukset vuodelle 2020-2021 - talousarviossa.....	8

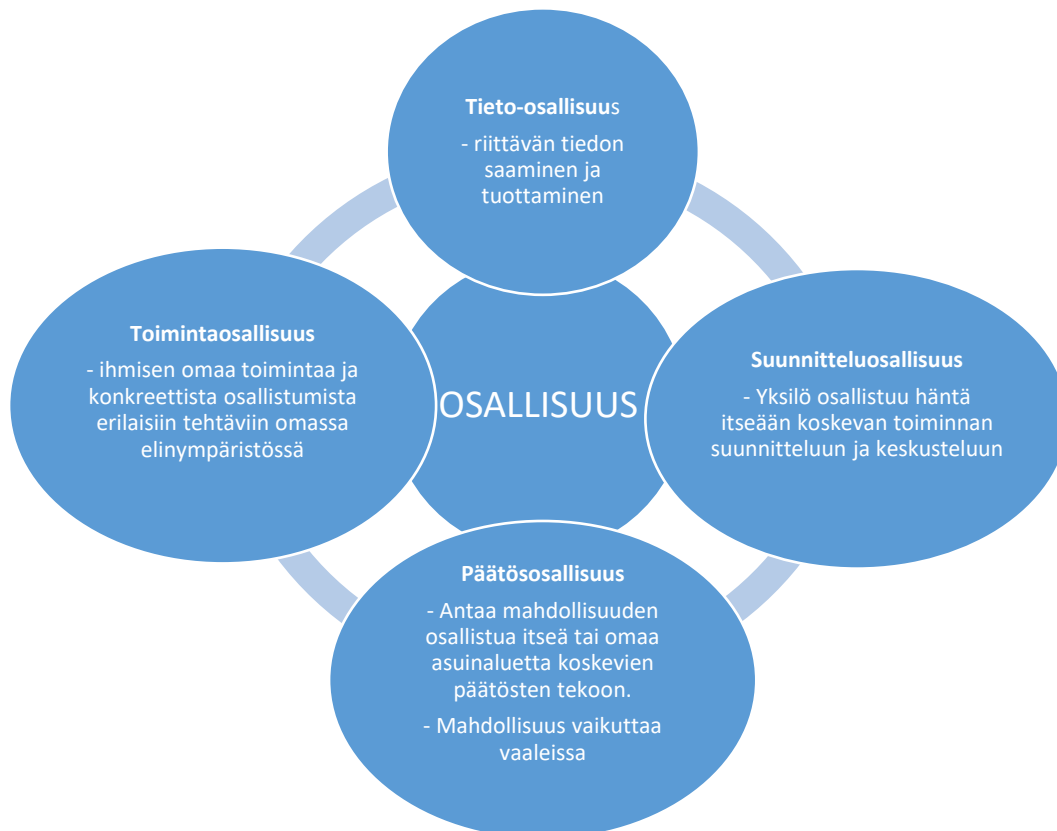
Versio	Pvm / Tekijä	Käsittely	Hyväksyntä
1	23.9.2019	laadinta /TeSa	
2	24.9.2019	Johtoryhmä	hyväksytty
3	07.10.2019	Kunnanhallitus	hyväksytty
4	11.11.2019	Valtuusto	hyväksytty

Liperin kunnan osallisuusmalli ja osallisuussuunnitelma vuodelle 2020-2021

Kuntalaisten osallisuuden turvaaminen ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen on kirjoitettu kuntalakiin. Sen mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Mitä osallisuus on?

Osallisuus on tunne kuulumisesta, mukana olemisesta ja yhdessä tekemisestä. Henkilöllä on tunne siitä, että hän on osa jotakin – jotakin yhteisöä tai ympäröivää yhteiskunta. Tähän hän haluaa sitoutua, ottaa omalta osaltaan vastuuta ja vaikuttaa. Osallisuus on vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. Tämä edellyttää työkaluja ja keinoja tuoda esille erilaisia näkemyksiä, vaikuttaa asioihin ja palveluihin niiden eri vaiheissa ja eri tasoilla. Viranomaisten ja päättäjien tulee osata hyödyntää tätä tietoa. Molemmilta osapuolilta vaaditaan kykyä ja tahtoa vastaanottaa muiden ajatuksia.

Lähde: Kuntaliitto

Osallisuuden tavoitteet

Tavoitteena on kehittää kuntalaisten, järjestöjen, yhdistysten, seurakuntien, elinkeinoelämän ja Liperin kunnan hallinnon välistä vuorovaikutusta:

- Hyväksyttävyyttä ja läpinäkyvyyttä kunnan toimille ja tehtäville
- Vahvistetaan luottamusta kunnan päätöksentekoon
- Saadaan tietoa päätöksenteon tueksi, kuunnellaan kuntalaisia ja jaetaan tietoa
- Palvelun järjestäjälle uusia ideoita hoitaa ja järjestää/tuottaa palveluita
- Hyödynnetään yksilöiden ja yhteisöjen osaamista, kokemusta ja asiantuntijuutta
- Luodaan yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet
- Lisää kuntalaisten, yhteisöjen ja eri toimijoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta
- Täydentää demokratiaa ja julkisen puolen toimia
- Yksi osa hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämistä

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollistavia työkaluja

- Hallinnon avoimuus, selkokielinen ja monikanavainen viestintä
- Osallistuva suunnittelu ja budjetointi,
- Asukaslähtöisyyttä edistävät käyttäjä- ja asiakasraadit ja palautekyselyt
- Asiakaskokemuksen ja palautteiden hyödyntäminen muun muassa palvelujen kehittämisessä
- Toimivat aloitekäytännöt
- Yleiset kuulemistilaisuudet, kyselytunnit
- Vaikuttamisen kanavat ovat avoimia kaikille
- Alueellinen osallistuminen (kuntayhteistyö, Siunsote)

Kuntalaisosallisuuden mahdollisuuksia

- Osallistuu keskusteluun verkossa tai kasvotusten.
- Osallistuu palvelujen suunnitteluun ja parantamiseen.
- Tekee kunnalle aloitteita.
- Seuraa päätöksentekoa verkossa.
- Vaikuttaa vaaleissa.
- Osallistuu ja tekee ehdotuksia ja käyttää osaamistaan yhteiseksi hyväksi elinympäristönsä, asuinalueensa ja koko kunnan kehittämiseen
- On vuorovaikutuksessa eri ikäryhmien kanssa arjessa
- Lähtee vapaaehtoiseksi tekemään yhdessä yhteistä hyvää

Liperin kuntastrategian painopisteet osallisuudessa

- Tulevaisuuden Liperiä tehdään yhdessä kunnan henkilöstön, kuntalaisten, yritysten yhdistysten, järjestöjen ja seurakuntien kanssa.
- Päätäjät kuuntelevat kuntalaisia ja tuovat terveisiä yhteiseen kehittämistyöhön
- Sähköisten kanavien ja palveluiden kautta pidetään yhteyttä kuntalaisten kanssa.
- Viestitään avoimesti ja sovitaan tavoitteista yhdessä sidosryhmien kanssa.
- Kaikkea toimintaa ja palveluiden järjestämistä ohjaavat **yhdessä sovitut arvot ja tavoitteet** joihin olemme sitoutuneet:
 - **Hyvinvointi** on yhteisöllisyyttä ja välittämistä, yhteistä tekemistä, sinnikkyyteen kannustamista ja hyvän huomaamista.
 - **Elinvoima** on viihtyisää ja turvallista elinympäristöä, yrittäjyyden tukemista ja hallitua kasvua.
 - **Osallisuus** on yhteistä toiminnan kehittämistä, yhteisen toiminnan näkyväksi tekemistä ja tapahtumien tuottamista yhdessä.

Osallisuusmallit

Päätösosallisuus	Edustuksellinen osallisuus	Suora osallisuus
<p>Kuntalainen osallistuu itseään ja mm. omaa asuinalueitaan koskevan päätöksenteon valmisteluun ja päätöksentekoon.</p>	<p>Kuntalainen voi vaikuttaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • äänestämällä itseään parhaiten edustavaa ehdokasta tai asettua itse ehdolle vaaleissa, näin kuntalaisen ääni välittyy toimielimien päätöksentekoon. • lähtemällä mukaan erilaisten neuvostojen jäseneksi, ja näin olla osana valmistelu työtä <p>Esimerkkejä edustukselliseen osallisuuteen Liperissä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valtuusto • Lautakunnat • Nuorisovaltuusto • Ikäihmisten neuvosto • Oppilaskunnat • Vammaisneuvosto • Hyvinvointiryhmä/paikallinen neuvottelukunta • Mökkiläistoimikunta • Kuntasuunnitteluryhmä • Paikallisromanityöryhmä • Lapsiparlamentti 	<p>On kirjattu lakiin kuntalaisen oikeudeksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuntalaisaloite • Neuvoa antava kunnallinen kansanäänestys • Palaute • Oikaisuvaatimus

Suunnitteluosallisuus	Esimerkkejä mitä mahdollisuuksia suunnitteluosallisuuteen on Liperissä
<p>Kuntalaisilla on oikeus saada tietoa valmisteilla olevista hankkeista ja osallistua suunnitteluprosesseihin.</p> <p>Suunnitteluosallisuudessa kuntalainen osallistuu muun muassa itseään ja/tai asuinympäristöään koskeviin toiminnan ja palvelujen suunnitteluun.</p> <p>Konkreettisesti tämä näkyy, että kuntalaisille järjestetään tai kunta on mukana tilaisuuksissa joissa asukkaat, päättäjät ja viranomaiset voivat kohdata.</p> <p>Tavoitteena on avoin valmistelutyö.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Asukas-illat • Asukastilaisuudet, kuulemistilaisuudet • Oppilaskunnat, lasten asiantuntijaryhmät • Osallistuminen strategiatyöhön • Asiakasosallisuus palveluissa • Yhteistyöverkostot • Osallistuminen verkossa (kyselyt, palautteet, tutkimukset, FB, Twitter) • Nuorten osallistuminen verkossa (nuorten verkkoryhmät, esim. nuorisotalojen ja koulujen FB) • Hankkeet ja projektit (kouluhanke) • Osallistuva budjetointi • Palveluseteli • Nuorisovaltuusto • Ikäihmisten neuvosto • Vammaisneuvosto • Vanhempain neuvosto • Mökkiläistoimikunta

Tieto-osallisuus	Esimerkkejä passiivisesta tiedon saannista	Esimerkkejä aktiivisesta tieto-osallisuudesta Liperissä
<p>Tieto-osallisuus kunnan toimintaan ja päätöksentekoon edellyttää, että kuntalaisella on käytössään riittävästi ajantasaista ja ymmärrettävää tietoa ja että kunnan toiminta ja päätöksenteko on mahdollisimman avointa. Lisäksi tieto-osallisuus mahdollistaa, että kuntalainen voi tuottaa itse tietoa ja saa tietoa esim. valmistelutyön tueksi. Huomioidaan esteettömyys. Tieto-osallisuus on sekä passiivista että aktiivisesta tiedon saantia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • esityslistat ja pöytäkirjat luettavissa kunnan verkkosivuilla • julkaisut ja tiedotteet (Vasu, Liperi opas, Tapahtumakalenterit, Liiku ja harrasta Liperissä) • palvelupiste kunnanvirastolla • verkkoviestintä kunnan nettisivut, facebook, twitter, instagram, linkedn 	<ul style="list-style-type: none"> • kuulemistilaisuudet (esim. maankäyttö, kaavoitus, kouluhankkeet) • palautteen antaminen eri palautekanavien kautta (nettisivut) • osallisuustyöpajat (esim. kouluhankkeet) • verkkoviestinnässä aktiivista vuoropuhelua ja reagoitua kuntalaisten ja eri sidosryhmien ja kumppaneiden kanssa (nettisivut, facebook, twitter, instagram, linkedn)

Toimintaosallisuus	Esimerkkejä toimintaosallisuudesta Liperissä:
<p>Tehdään osallisuuden tunteen kokeminen mahdolliseksi, kun kehitetään yhdessä muiden kanssa omaa elinympäristöä. Edellyttää todellisten toimintamahdollisuuksien luomista. Huomioidaan esteettömyys.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • toiminta-avustukset (yhteistyösopimukset ja vapaa-aikatoimen avustukset) • kunnanhallituksen illat kylillä • osallistuva budjetointi (toimintatoni kylille, euroja taajamien kehittämistyöhön) • vapaaehtoistoiminta • Yhdistys- ja järjestötoiminta, seurakunnat (kohtaamispaikka, perhekahvila, erilaiset tapahtumat ja tempaukset, seurakuntien toiminta) • palvelumuotoilu (varhaiskasvatus, työllisyyspalvelut, koulut) • tilojen yhteiskäyttö (koulujen tilat, Luovi, Lipertek, seurakuntien tilat) • talkoot (ympäristötalkoot) • alueelliset tapahtumat, Liperin leipäpäivä, messut

Arviointiosallisuus	Osallisuuden arviointi
<ul style="list-style-type: none"> • Varmistetaan asiakas- ja käyttäjäpalautteen kulku päättäjille ja viranomaisille, kanavointi oikealle toimijalle, jatkokehitys ja käyttöönotto • Edellyttää hallinnollisia rakenteita, organisaation valmiutta muuttaa rakenteita palautteen pohjalta • Kuuleminen ei aina edellytä, että aina toimitaan sen mukaisesti → arviointi! • Luottamus rakenteiden toimintaan ja keskinäiseen yhteistyöhön kuntalaisten ja viranomaisten välillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ketkä ovat osallistuneet • Miten on osallistuttu (keinot, tavat, toiminta) • Kuinka laajasti ja usein on osallistuttu • Vaikuttiko osallistaminen suunnitteluun ja valmisteluun • Miksi ei toiminut/vaikuttanut? • Miten hyvin saavutettiin tavoiteltu lopputulos? • Miten olisi voitu päästä parempiin lopputuloksiin? • Mitkä lopputulokset näkyvät vasta pidemmällä aikavälillä? • Miten seurataan niiden toteutumista jatkossa? • Missä kanavissa osallistamisesta ja kehityshankkeesi kokemuksista voisi kunnan sisällä kertoa myös muille? • Miten osallistujille kerrottiin, miten asiat ovat edenneet ja mitä tavoitteita on saavutettu?

Osallisuuden johtaminen

Eriyislaeissa edellytetään palvelualueita huomioimaan osallisuus toimintansa periaatteena.

Kuntastrategia ja talousarvio ohjaavat

Hyvinvointikertomus

- eri ikäryhmät
- palvelujen käyttäjät
- tammikuussa
- vapaa-aikapalveluilta avustuksia yhdistyksille, yht. 53.000 euroa

Edellyttää jo olemassa olevien toimintamallien hyödyntämistä osallistamisen yhtenä muotona

Esimerkki: Järjestöfoorumissa kerrotaan tulevien koulujen / yhteisötilojen suunnittelusta

Lasten ja nuorten osallistamisessa tulee tunnistaa: tiedottamiseen (tiedottamisen tavat, kielen ymmärrettävyys) ja toimintatapoihin (vuorovaikutuksen tavat ja menetelmät, kokoontumisten kellonajat, prosessiin varattu aika) liittyvät asiat.

Esimerkki: Liikuntakysely Wilmassa. Vanhemmat auttoivat pienimpiä täytössä, isompien kanssa täytettiin kysely yhteisesti koulussa. Tulokset koostettiin raportiksi ja siitä saatiin evästystä jatkovalmisteluun ja Yksi harrastus jokaiselle –hankkeeseen

Ikäihmisten neuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto vahvistavat eri ryhmien osallisuutta

Esimerkki: Vammaisneuvoston toimintasuunnitelma integroidaan hyvinvoinnin vuosikelloon. Vammaisneuvosto, hyvinvointiryhmä/paikallinen neuvottelukunta, hyvinvointilautakunta

Kunnan johtoryhmä sovittaa yhteen eri palvelualueiden toimintoja ja seuraa osallisuuden johtamista ja toteutumista.

Vapaaehtoistyön toimintamalli

- määritellään yhteistyö vapaaehtoistoimijoiden kanssa hyvinvointityön vuosikellossa
- 2 kertaa vuodessa järjestöfoorumi, yhdistysten kanssa
- yhteistyösopimukset; tapahtumat yms. (kh käsittelee alkuvuodesta) – toimijat esittävät erilaisia yhteistyön muotoja
- avustukset yhteisöille ja yhdistyksille (haetaan vapaa-aikapalveluilta)
- Liperin yläkoulun tilat yhteiskäytössä - kirjasto
- ”yhteisötila kirkonkylälle” – kirkonkylän ala-asteen remontointi
- ”Hyvän mielen talohanke” – Viinijärvellä, yhdistysten ja järjestöjen yhteinen kokoontumispaikka

Osallisuustyö palvelualueilla

- talousarvion suunnitteluvaiheessa toteutettavat hankkeet ovat tiedossa; vuosittain sovitaan tavat kuntalaisten osallistamiseksi
- jotta osallistaminen aikataulullisesti voidaan toteuttaa, seuraavan vuoden suunnitelma pitäisi olla valmiina toukokuussa
- kun hanke käynnistetään ja tehdään vaikutusten arviointia, mietitään, miten suunnitteluun kutsutaan mukaan asukkaita ja kumppaneita (maankäyttö-, yrityshankkeet)
- lapsivaikutusten arviointi, pilottina Jyrin lähiliikuntapaikka

- osallistamisen tulee tapahtua riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta voidaan taata kuulemisen merkityksellisyys ja voidaan huomioida suunnittelussa
- palvelualueet toteuttavat ja seuraavat osallisuutta omassa toiminnassaan suunnitellusti (talousarviossa)
- lautakunnat raportoivat osallisuuden toteutumisesta kuntastrategian arvioinnin yhteydessä valtuustokauden puolessa välissä ja valtuustokausittain.

Osallistuva budjetointi

- osallistaa kuntalaisia pohtimaan ja päättämään, mihin kunnan yhteisiä resursseja ja verovaroja käytetään
- voi auttaa löytämään ratkaisun tilanteessa, jossa euroja on liian vähän ja pohditaan mihin sitä olisi järkevintä käyttää tai voidaanko toimia jollakin uudella tavalla asian toteuttamiseksi
- toteuttamiseen liittyvää byrokratiaa tulee minimoida ja etsiä rohkeasti keinoja, joilla määrärahojen käyttö ei ole sidottu pelkästään rekisteröityihin yhdistyksiin. Määrärahan käytöstä voitaisiin päättää yhdessä esimerkiksi taajamailloissa. Määrärahat tulisi ensisijaisesti suunnata toimintaa, johon alueen asukkaat ovat sitoutuneet osallistumaan.

Ehdotukset ja prosessi hallinnon näkökulmasta

- ehdotuksia voi tehdä toimijaryhmä (esim. kyläyhdistys)
- ehdotuksista käydään keskustelua verkossa tai kasvokkain ja niille voi kerätä kannatusta, jolloin nähdään ehdotusten merkityksellisyys kuntalaisille
- palvelualueen henkilöt osallistuvat keskusteluun esim. antamalla lisätietoa tai ehdottamalla vaihtoehtoisia toteuttamistapoja
- palvelualueet arvioivat ehdotusten toteuttamiskelpoisuuden ja kustannusarviot
- lautakunta tai kunnanhallitus päättää toimeenpanosta
- kuntalaiset voivat seurata hankkeiden etenemistä verkkopalvelun ja toimijaviestinnän kautta

Osallisuussuunnitelma vuodelle 2020-2021

Vuosien 2020-2021 painopisteet

- Lasten, lapsiperheiden ja nuorten osallistaminen
- Vammaisten osallistaminen
- Taajamahankkeissa asukkaat, painopiste Liperi ja Viinijärvi
- Liperin alakoulu ja yläkoulu; koulu-, liikunta- ja kirjastohankkeet

Konkreettiset toimenpide ehdotukset vuodelle 2020-2021 - talousarviossa

1. Yhteistyösopimukseen varataan 50 000 euroa/vuosi
 - Kyläyhdistysten ja yhdistysten kahviraha, hakevat samalla, kun yhteistyösopimukseen
2. Toimintatonni- kylien kehittämiseen
3. Lapsiparlamenttitoiminta, budjetoitu toimintarahat
4. Koulujen, päiväkotien, lähiliikuntapaikkojen, puistojen ja leikkipaikkojen suunnittelu (hankesuunnitteluryhmä, johtoryhmä), lapsivaikutusten arviointi
 - Lapset, nuoret, henkilökunta,
 - yhdistykset järjestöt
 - seutuopisto
 - asiakkaat
 - pilotoidaan Jyrin lähiliikuntapaikka osallisuuden näkökulmasta - mallinnus + lapsivaikutusten arviointi + koulutus
5. Varhaiskasvatuspalvelut
 - joka toinen vuosi asiakaskysely
 - vuosittain laadunarviointiin liittyvät kyselyt
 - toimintaan liittyvät pikakyselyt jatkuvasti eri yksiköissä eri teemoilla
 - kerran kuukaudessa vanhempien aamu/iltapäiväkahvit jossa palautekeskustelu
 - 2 kk jälkeen hoidon alkamisesta varhaiskasvatuksen vastaava käy palautekeskustelun vanhempien kanssa
6. Liperin koulu
 - paperilla hyvinvointikysely oppilaille 2 kertaa vuodessa
 - tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kysely Wilma kyselynä joka toinen vuosi oppilaat ja huoltajat
 - palaute koulun toiminnasta huoltajat ja oppilaat tehty viimeksi 2 vuoden välein
 - IP kysely joka vuosi huoltajille
 - sähköinen palaute huoltajilta vanhempainilloista
7. Ylämyllyn koulu
 - järjestelmällisesti toteutetaan seuraavat kyselyt kolmen vuoden syklissä, joilla voidaan arvioida koulun toimintaa: oppilaskysely, huoltajakysely ja henkilöstökysely.
 - joinakin vuosina kysely suoritetaan koko kunnan tasolla, jolloin se korvaa oman koulun kyselyn.
 - esim. viime lukuvuotena toteutettiin kunnan henkilöstökysely, tänä lukuvuotena oppilaat arvioivat koulun toimintaa (kysely on oppilaille parhaillaan avoinna) ja ensi lukuvuotena huoltajat suorittavat arviointia. Lisäksi vuosittain suoritetaan iltapäivätoiminnan arviointi. Lisäksi vuosittain kiusaamiskysely oppilaille luokittain (viimeksi joulukuussa 2018).
 - Kaikki kyselyt suoritetaan sähköisesti (esim. Wilma, Google Forms)
 - Valtakunnalliset kyselyt esim. kouluterveyskysely sekä erilaiset hankkeisiin tai tutkimuksiin liittyvät kyselyt oppilaille/opettajille/rehtorille/huoltajille.
8. Viinijärvi, Salokylä, Mattisenlahti
 - ip-kysely vuosittain

- palautekysely koulun toiminnasta huoltajille, vuosittain
 - hyvinvointikysely 1 krt/ vuodessa oppilaille
 - valtakunnallinen kouluterveyskyselyt 4—5 luokat, joka toinen vuosi, myös huoltajille
 - joka kolmas vuosi kysely tiedon keruuseen kouluyhteisön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastusta varten
 - kaikki koulun kyselyt toteutetaan wilman tai forms-lomakkeen kautta
 - Mattisenlahdessa kiva- kiusaamiskysely joka vuosi
9. Työllisyyspalvelut
- Reaaliaikainen tiedottaminen, some ja nettisivut
 - Työpajojen asiakkaat osallistuvat toiminnan suunnitteluun aktiivisesti
 - Asiakaspalautteen kysely säännöllisesti
 - Duunitalo : kysytään käyttäjiltä mitä tapahtumia halutaan?
 - Yleisötilaisuudet
10. Maankäyttö ja kaavoitushankkeet
- osallistavat yleisötilaisuudet – työpajat
 - kuuleminen, nähtävillä olo, yleisötilaisuudet
 - tiedotus
 - kyselyt; webropol, verkkosivut
 - tuleva Honkalammen alue osallisuusprosessikohteena
11. Kadut, tiet, kentät, hiihtoladut talvi- ja kesäkunnossapito
- tiedotus nettisivuilla; ladut ajettu, kentät aurattu
 - karttapalvelu laduista ja niiden hoidosta
12. Ruokapalvelut, kouluruoka, palvelutalot, päiväkodit,
- ruokalistat esillä myös verkossa kohderyhmän mukaan
 - asiakaskyselyt; kyselyn tuloksien hyödyntäminen
 - näkyväksi tekeminen - kyselyjen pohjalta tehdyt toimenpiteet
 - vähintään toinen vuosi tehdään asiakastytyväisyyskysely oppilaille ja päiväkotilapsille. Kyselyvuosi on nyt 2019. Kyselyt tehdään paperilla. Keittiöiden esimiehet käsittelevät (kokoavat tulokset) lomakkeet.
 - vanhuksille tehostetussa palveluasumisessa tehdään sähköinen kysely syksyllä 2019.
13. Siivous- ja kiinteistöhuolto
- asiakaskyselyt; kyselyn tuloksien hyödyntäminen
 - näkyväksi tekeminen - kyselyjen pohjalta tehdyt toimenpiteet
14. Maaseutupalvelut
- kysely palvelun laadusta, saatavuudesta ja asiakastytyväisyydestä muutaman vuoden välein viljelijöille sähköisellä alustalla
 - vapaasana kommentointi avoinna kaikille kansalaisille Maakaista sivustolla.
15. Tapahtumat – viestintä - kuntalaiskyselyt
- kunnan viestintä välittää eri toimijoiden ja viranomaisten kyselyitä kuntalaisille
 - mökkiläisiltapäivä – toimijat yhteistyösopimusten kautta (Leipäpäivä ry. järjestää)
 - ystävyyskuntavierailu – toimijat mukana miettimässä teemaa
 - perheiden talvitapahtuma Pärnällä – yritykset, yhteisöt, yhdistykset, kunta
 - vapputapahtuma kirkonkylällä – yhteistyösopimusten kautta yritykset, yhteisöt, yhdistykset, kunta
 - leipäpäivä; Leipäpäivä ry. järjestää - yritykset, yhteisöt, yhdistykset, kunta
 - työllisyyspalvelujen, Lipertekin ja yrittäjien yhteiset tapahtumat, Yrittäjien aamukahvit,
 - perheiden lauantai Ylämyllyn monitoimitalolla kerran kuussa (KOTA-toiminta)
 - kuntalaisten jouluateria vuosittain eri taajamissa (kunta järjestää)

NÄIN OSALLISTAMME

1. HUOMAA KUNTALAISILLE MERKITYKSELLISET TARPEET JA HEILLE AJANKOHTAISET ASIAT

- Mihin kohderyhmiin asia vaikuttaa?
- Mitä kehittämisen kohde heille tarjoaa ja miksi he voisivat olla kiinnostuneita osallistumaan kehittämiseen?
- Laadi valmistelu- ja päätösprosessille aikataulu ja päätä, kuka vastaa osallisuuden eri osien läpiviemisestä

2. KOHDISTA OSALLISTAMINEN TODELLISIIN KÄYTTÄJIIN

- Varmista, että osallistaminen ulottuu laajasti eri ryhmiin, eikä vain aktiivisimpiin kuntalaisiin. Mieti, keitä todelliseen enemmistöön kuuluu ja kohdenna osallistaminen juuri heihin.
- Huomioi myös, etteivät ne, jotka ovat eniten äänessä, välttämättä edusta hiljaista enemmistöä.
- Huomioi esteettömyys!
- Päätä, kenet haluat kutsua mukaan kehittämiseen.
- Valitse kohderyhmä, jolla on:
 - Selkeä tarve kehittämisen kohteelle, hankkeelle, aiheelle tai asialle
 - Aito motivaatio osallistua
 - Tarvitsemaasi tietoa tai osaamista tavoitteen saavuttamiseksi

3. KIRKASTA OSALLISTAMISEN TAVOITTEET JA VIESTI NIISTÄ AVOIMESTI

- Mitä tietoa osallistajat tarvitsevat?
- Kunnan tehtävänä on määrittää osallistamiselle selkeät tavoitteet. Osallistamista ei koskaan tehdä vain osallistamisen vuoksi, vaan aina on määritettävä selkeät tavoitteet
- Selkeät tavoitteet auttavat kuntalaisia ymmärtämään, mihin he osallistuvat ja miksi heidän näkökulmaansa tarvitaan. Ne myös asettavat realistiset odotukset lopputuloksille.

4. VALITSE OIKEA OSALLISTAMISEN MENETELMÄ

- Mieti sekä oman kehityshankkeen että osallistettavien kuntalaisten näkökulmasta parhaiten toimivat osallistamisen keinot.
- Onko valittu osallistamismenetelmä sopiva ajatellen tarkoitusta, kohderyhmää, resursseja ja aikataulua?

5. DOKUMENTOI, MUTTA VÄLTÄ TURHAA BYROKRATIAA

- Oli osallistamiseen käytetty menetelmä mikä tahansa, osallistamisen aikana syntyy runsaasti materiaalia, tietoa ja ideoita, joka kannattaa dokumentoida

6. KOKEILE

- Osallistaminen avaa aina oven uusille ratkaisuille ja näkökulmille, joita aikaisemmin ei oltu edes mietitty.

7. ARVIOI

- Lopuksi arvioidaan onnistumiset ja epäonnistumiset
- Muista antaa palautetta osallistuneille!

